

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДГОТОВКИ БАКАЛАВРІВ В УМОВАХ МЕРЕЖЕВОГО НАВЧАННЯ

EDUCATIONAL AND METHODOLOGICAL SUPPORT OF BACHELOR'S TRAINING IN THE CONDITIONS OF ONLINE LEARNING

Сьогодні, в епоху інформаційних технологій, система вищої освіти потребує оновлення та модернізації. Одним із перспективних напрямків розвитку освіти є впровадження технологій мережевого навчання, яке відкриває нові можливості для організації навчального процесу.

Статтю присвячено навчально-методичному забезпеченню підготовки бакалаврів і умовах мережевого навчання. Розкрито сутність та особливості навчально-методичного забезпечення підготовки бакалаврів в умовах мережевого навчання. Зокрема, розкривається сутність таких понять як «мережеве навчання» та «навчально-методичне забезпечення». Перехід сучасного суспільства до інформаційної доби свого розвитку, збільшення обсягів професійно значущої інформації, її структурне ускладнення висуває як одне з основних завдань, що стоять перед системою освіти, завдання підвищення рівня інформаційної підготовки студентів та випускників вузів. У статті обґрунтовано актуальність та необхідність удосконалення навчально-методичного забезпечення підготовки бакалаврів в умовах мережевого навчання. Розкрито сутність та особливості навчально-методичного забезпечення мережевого навчання, його принципи та компоненти. Визначено основні проблеми та перспективи розвитку навчально-методичного забезпечення мережевого навчання. Основна увага зосереджується на теоретико-методичних засадах розвитку навчально-методичного забезпечення підготовки бакалаврів і умовах мережевого навчання. У статті запропоновано новий підхід до удосконалення навчально-методичного забезпечення підготовки бакалаврів в умовах мережевого навчання.

Доведено, що проектування сучасного навчально-методичного забезпечення підготовки бакалаврів в умовах мережевого навчання на компетентнісній основі передбачає перенесення акценту з предметно-дисциплінарної та змістовної сторони (при одночасному збереженні їх переваг) на компетенції та очікувані результати освітнього процесу. Результати дослідження можуть бути використані для удосконалення методики викладання у ВНЗ, підвищення якості підготовки бакалаврів та розвитку системи вищої освіти в цілому.

Ключові слова: навчально-методичне забезпечення, підготовка бакалаврів, мережеве навчання, технології, інформаційні технології, система вищої освіти, якість підготовки фахівців.

Today, in the era of information technologies, the system of higher education needs renewal and modernization. One of the promising areas of education development is the introduction of online learning technologies, which opens up new opportunities for organizing the educational process.

The article is devoted to educational and methodological provision of bachelor's training and the conditions of online education. The essence and features of educational and methodological support for bachelors training in the conditions of online learning are revealed. In particular, the essence of such concepts as «network learning» and «educational and methodological support» is revealed. The transition of modern society to the information age of its development, the increase in the volume of professionally significant information, its structural complexity puts forward as one of the main tasks facing the education system, the task of increasing the level of information training of students and graduates of higher education institutions. The article substantiates the relevance and necessity of improving the educational and methodological support of bachelor's training in the conditions of online education.

The essence and features of educational and methodological support of online learning, its principles and components are disclosed. The main problems and prospects for the development of educational and methodological support of online learning have been determined. The main focus is on the theoretical and methodological foundations of the development of educational and methodological support for the training of bachelors and the conditions of online learning. The article proposes a new approach to the improvement of educational and methodological support for the training of bachelors in the conditions of network education.

It has been proven that the design of modern educational and methodological support for the training of bachelors in the conditions of online learning on a competency basis involves shifting the emphasis from the subject-disciplinary and content side (while simultaneously preserving their advantages) to the competencies and expected results of the educational process. The results of the research can be used to improve teaching methods in universities, improve the quality of bachelor's training and develop the higher education system as a whole.

Key words: educational and methodical support, bachelor's training, online learning, technologies, information technologies, higher education system, quality of specialist training.

УДК 37.091.12:004.7

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2024/69.2.4>

Чжан Лей,

аспірант кафедри педагогіки, іноземної філології та перекладу Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця

Постановка проблеми у загальному вигляді. Сучасний етап розвитку системи вищої освіти висуває нові вимоги до рівня підготовки спеціалістів будь-якого профілю. Змінюються мета та завдання, а разом з ними та технології, що використовуються в освітньому процесі. Впровадження мережевого навчання у ВНЗ вимагає

інтеграції програмно-технічних та психолого-педагогічних засобів та умов, що забезпечують ефективний супровід та функціонування освітнього процесу, у зв'язку з чим і виникають нові вимоги щодо його навчально-методичного забезпечення.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблем і перспектив мережевого навчання

присвячені роботи як вітчизняних дослідників. У більшості робіт ставиться завдання теоретичного обґрунтування мережевого навчання, розглядаються його організаційні форми, визначається місце мережевого навчання у системі освіти. У деяких роботах, присвячених опису практичного досвіду застосування засобів мережевих технологій, розглядається або мережеве навчання окремої навчальної дисципліни, або процес навчання у специфічних умовах.

У багатьох роботах акцент робиться на застосуванні технічних інновацій, за рамками розгляду залишаються особливості взаємовідносин суб'єктів (викладача та студента) мережевого навчання та вплив кожного з них на успішність процесу навчання.

Недостатня розробленість навчально-методичного забезпечення підготовки бакалаврів та методичних підходів до його застосування у мережевому навчанні студентів та їх велика практична значимість визначили тему дослідження.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Технології мережевого навчання, які нині використовуються для інтенсифікації процесу навчання, мають великі дидактичні можливості для вдосконалення підготовки випускників ВНЗ. Проте конкретні методичні підходи щодо застосування засобів технологій мережевого навчання на користь удосконалення професійної підготовки бакалаврів недостатньо розроблені. Одним із перспективних напрямів використання засобів інформаційних та комунікаційних технологій у сфері освіти є навчально-методичне забезпечення підготовки бакалаврів і умов мережевого навчання.

Мета статті – розкрити сутність та особливості навчально-методичного забезпечення підготовки бакалаврів в умовах мережевого навчання.

Виклад основного матеріалу. Сучасна парадигма розвитку системи вищої освіти зумовлює необхідність модернізації навчального процесу. Впровадження технологій мережного навчання відкриває нові можливості для організації освітнього процесу, роблячи його більш доступним, гнучким та ефективним.

Реалізація нової концепції багаторівневої підготовки педагогічних кадрів передбачає рішення низки змістовних та організаційних завдань, одним з яких є створення навчально-методичного забезпечення процесу підготовки спеціаліста. Причому тут йдеться не стільки про методичні посібники до нових курсів, що відповідають Державному освітньому стандарту, скільки про навчально-методичні комплекси, які студент отримує на кожному рівні своєї освіти [3].

Проведений аналіз дозволяє розглядати навчально-методичне забезпечення як систему умов для успішної реалізації освітнього процесу,

визначені ресурси, що забезпечують можливість здійснення повноцінної взаємодії, спрямованого на досягнення цілей сучасної професійної освіти.

Основна освітня програма бакалаврату (бакалаврська програма) – сукупність навчально-методичної документації, що включає навчальний план, робочі програми навчальних курсів, предметів, дисциплін (модулів) та інші матеріали, що забезпечують виховання та якість підготовки учнів, а також програми навчальної та виробничої практик, календарний навчальний графік та методичні матеріали, що забезпечують реалізацію відповідної освітньої технології [1, с. 112].

Надзвичайно важливо відзначити, що вищі навчальні заклади самостійно розробляють основну освітню програму (ООП) бакалаврату на основі державного освітнього стандарту за відповідним напрямом підготовки з урахуванням потреб ринку праці. Перед початком розробки основної освітньої програми ВНЗ має визначити головну мету (місію) програми, яка враховує її специфіку, характеристики груп студентів та кінцеві результати навчання у вигляді набору знань, умінь та навичок, доведених до рівня компетенцій, формують здатність самостійно застосовувати їх у практичних ситуаціях професійної діяльності. При цьому ВНЗ має право самостійно встановлювати найменування дисциплін та модулів (за винятком історії, філософії, іноземної мови, безпеки життєдіяльності та фізичного виховання) [4; 9; 11].

Термін «методичне забезпечення» використовується в педагогіці у двох сенсах: як процес та як результат. Методичне забезпечення як процес – це планування, розробка та створення оптимальної системи навчально-методичної документації та засобів навчання, необхідних для ефективної організації освітнього процесу в рамках часу та змісту, що визначаються професійною освітньою програмою [2].

Методичне забезпечення як результат – це сукупність усіх навчально-методичних документів (планів, програм, методик, навчальних посібників тощо), що є системним описом освітнього процесу, який згодом буде реалізований на практиці. У цьому сенсі методичне забезпечення є дидактичним засобом управління підготовкою фахівців, комплексною інформаційною моделлю педагогічної системи, що задає структуру та відображає її елементи [5].

У нашому дослідженні під складом методичного забезпечення інформаційно-освітнього середовища як технологічної основи інформаційно-середовищного підходу розуміється сукупність документів, що описують технології навчання, методи вибору та застосування способів та інструментів навчання та навчання для

отримання заданих компетенцій, критерії сформованості компетенцій, методики проектування та реалізації освітнього процесу в інформаційно-освітньому середовищі, а під структурою методичного забезпечення інформаційно-освітнього середовища професійної освіти – організаційно-педагогічні процеси, що протікають в інформаційно-освітньому середовищі професійної школи та спираються на склад її методичного забезпечення.

Мережеве навчання (онлайн-навчання, дистанційне навчання) – це система навчання, що ґрунтується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) для організації освітнього процесу на відстані [6, с. 335].

Мережеве навчання дозволяє студентам здобувати освіту, не відвідуючи ВНЗ особисто. Навчання здійснюється за допомогою онлайн-курсів, вебінарів, форумів, чатів, віртуальних лабораторій та інших інструментів. Переваги мережевого навчання:

- мережеве навчання доступне всім, хто має доступ до Інтернету. Це дозволяє здобувати освіту людям, які проживають у віддалених регіонах, мають обмежені можливості або не здатні відвідувати вуз очно;

- мережеве навчання надає студентам можливість самостійно обирати темп навчання, час та місце, які вони хочуть присвятити навчанню;

- мережеве навчання може бути таким же інтерактивним, як і традиційне. Сучасні технології дозволяють організувати онлайн-дискусії, вебінари, віртуальні лабораторні роботи, спільні проекти та інші форми взаємодії між студентами та викладачами;

- мережеве навчання дозволяє адаптувати навчальний процес до індивідуальних особливостей та потреб кожного студента;

- мережеве навчання може бути більш економічним як для студентів, так і для вузів.

Навчально-методичне забезпечення мережевого навчання є системою взаємопов'язаних навчальних, методичних та організаційних матеріалів, необхідних для реалізації освітніх програм в умовах мережевого навчання [8].

Принципи навчально-методичного забезпечення мережевого навчання:

- має бути доступним для всіх студентів, незалежно від їхнього місцезнаходження, технічних можливостей та рівня підготовки;

- має бути гнучким та адаптованим до потреб та індивідуальних особливостей кожного студента;

- має забезпечувати інтерактивну взаємодію між студентами та викладачами;

- має надавати можливість студентам самостійно обирати темп та маршрут навчання;

- має відповідати високим стандартам якості та забезпечувати ефективне навчання.

Компоненти навчально-методичного забезпечення мережевого навчання: визначає цілі, завдання, зміст, методи та форми навчання, а також систему оцінки знань та умінь студентів. Навчальні матеріали включають онлайн-курси, підручники, методичні посібники, конспекти лекцій, відеоматеріали, аудіоматеріали та інші ресурси. Методичні рекомендації призначені для викладачів та містять методичні поради та рекомендації щодо використання технологій мережевого навчання. Система оцінки знань та умінь повинна бути об'єктивною, валідною та надійною [7].

Якщо розглядати електронні освітні ресурси як елемент мережевого навчання, що є засобом підвищення якості найвищого освіти, то стає можливим виділити такі елементи навчально-методичних переваг:

1. Використання методів візуалізації та моделювання, як засобу зв'язки між теорією та практикою, за дотримання основних вимог дидактики навчання. Особливо важливою дана перевага стає в контексті компетентнісного підходу до освіти, коли практичні вміння у певній професійній галузі стають невід'ємною частиною успішності освітніх програм вищої освіти.

2. Збільшення рівня мотивації студентів до навчального процесу за допомогою різноманітності форм пізнавальної діяльності. Ця перевага, слугує більшою мірою соціально-психологічним чинником, ніж методичним, що здатне значно збільшити якість вищої освіти: відомими засобами гейміфікації, краудсорсингу, рефракції, мережевої взаємодії, інтерактивних лабораторних робіт тощо.

3. Забезпечення диференційованого (різноманітного) підходу до навчання студентів за допомогою індивідуальних освітніх траєкторій, що враховують специфіку розвитку особистості, вікові, психологічні та інтелектуальні особливості індивідів.

4. Модернізація механізмів оцінки результатів навчання студентів. У контексті інформатизації освіти, може йтися не тільки про безпосередній аналізі індивідуальних досягнень учнів – формативної оцінки, а й про сумативну оцінку – виявлення якості навчального процесу, досвіду навчання, узагальненого рівня засвоєння освітніх програм тощо.

5. Інтегративна аналітика навчальної діяльності: на центральному рівні, а також на макро- та мікрорівнях.

6. Безперервне покращення цифрової грамотності та професійно-педагогічних якостей викладачів вузу – як взаємний розмножувальний ефект, що неминуче виникає, у зв'язку з необхідністю освоювати нові технології взаємодії зі студентами, засновані на застосуванні мережевих освітніх ресурсів у навчальному процесі.

7. Створення, методичний та педагогічний супровід, а також постійна актуалізація провідними викладачами ВНЗ мережових навчально-методичних комплексів з дисциплін. У контексті цієї переваги вирішується цілий комплекс навчально-методичних завдань: починаючи від реалізації елементів системи змішаного навчання та закінчуючи зберіганням у віртуальних репозиторіях навчальних планів, робочих програм дисциплін, фондів оціночних засобів та інших документів предметно-дисциплінарного масштабу, що легалізують ведення освітньої діяльності у ВНЗ.

8. Можливість контролю, систематизації та безперервної координації діяльності всіх підрозділів вузу, задіяних в освітньому процесі та здійснюють взаємодію зі студентами у форматі системи змішаного навчання.

Таким чином, процес глобальної інформатизації освіти призводить до виникнення переліку навчально-методичних переваг, розумне та доцільне використання яких здатне якісно удосконалити не лише умови надання освітніх послуг вищої освіти, а й покращити процес формування ключових компетенцій студентів, а також підвищити рівень відповідності світовим трендам у галузі інформатизації вищої освіти.

Висновки. Отже, впровадження мережового навчання у ВНЗ потребує комплексного підходу, який включає розробку та вдосконалення навчально-методичного забезпечення (НМЗ) підготовки бакалаврів. НМЗ має відповідати специфіці мережового навчання та забезпечувати якісну підготовку фахівців.

Вирішення проблем та впровадження нових методик та форм навчання дозволить:

- підвищити якість підготовки бакалаврів;
- зробити освіту більш доступною для людей, які живуть у віддалених регіонах, мають обмежені можливості або не можуть відвідувати ВНЗ за денною формою навчання;
- знизити витрати на освіту, як для студентів, так і для ВНЗ;
- підвищити мотивацію та самостійність студентів у навчанні;
- розвинути нові компетенції у студентів та викладачів.

Вдосконалення навчально-методичного забезпечення підготовки бакалаврів в умовах мережового навчання є актуальним завданням, яке потребує комплексного підходу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бао В. COVID-19 та онлайн-викладання у вищій освіті: приклад Пекінського університету. *Поведінка людини та нові технології*. 2020 рік; 2 (2): 113–115.

2. Глазова, В.В. Педагогічний дизайн як необхідна умова ефективного дистанційного курсу. *Технології електронного навчання*. 2020. <https://texel.ddpu.edu.ua/index.php/TeXEL/article/view/10>

3. Дистанційне навчання в умовах карантину: досвід та перспективи : аналітико-методичні матеріали / кол. автор. ; за заг. ред. О. М. Топузова ; укл. М. В. Головка. Київ : Педагогічна думка, 2021. 192 с. URL: <https://undip.org.ua/library/dystantsiynе-navchannya-v-umovakh-karantynu-dosvid-ta-perspektyvy/>

4. Кучер, С.Л. Методичне забезпечення навчання проектуванню інформаційного освітнього середовища у процесі професійної підготовки викладача. *Педагогіка сучасності: виклики і перспективи цифрової доби*, 2020, 1, 65–67.

5. Маркова О. М. Хмарні технології як засіб навчання основ математичної інформатики студентів технічних університетів: (дис. ... канд. пед. наук: 13.00.10 / Криворізький державний педагогічний університет, Луганський національний університет імені Т. Шевченка. Кривий Ріг, 2018, 327 с.

6. Серхан Д. Перехід від очного до дистанційного навчання: ставлення та сприйняття студентами використання Zoom під час пандемії COVID-19. *Міжнародний журнал технологій в освіті та науці (IJTES)* 2020; 4 (4): 335–342

7. Ткаченко Л. В., Хмельницька О. С. Особливості впровадження дистанційного навчання в освітній процес закладу вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах: зб. наук. праць / Редкол.: А. В. Суценок (голов. ред.) та ін. Запоріжжя: КПУ, 2021. Вип. 75. Т. 3. С. 91–96.*

8. Чжу Ч., Вальке М., Шелленс Т. Міжкультурне дослідження поглядів викладачів на роль викладача та впровадження спільного онлайн-навчання у вищій освіті. *Європейський журнал педагогічної освіти*. 2010 рік; 33 (2):147–165

9. Vesić, D., Laković, D., & Vesić, S. Lj. Use of Information Technologies in Higher Education From The Aspect of Management, *International Journal of Cognitive Research in Science, Engineering and Education (IJCRSEE)*, 2023, 11(1), 143–151.

10. Wohlstetter P., Malloy C.L., Chau D., Polhemus J. Improving schools through networks: A new approach to urban school reform. *Educational Policy*. September 2023. – Vol. 17, № 4. – P. 399–430.

11. Zhao Mingxian, Cao Yuxing. On the current situation, advantages, problems and Countermeasures of network education in China. *Modernization of Education*, 2018, 5(34), pp. 89–90.